

تبیین فلسفی اوصاف اخلاقی خداوند در مکتب فلسفی اصفهان بر اساس اندیشه های ملاصدرا

حبیب اله ابراهیمی^۱

چکیده

از مهمترین اوصافی که در متون مقدس دینی و در زبان متدینان، به هنگام انجام مناسک دینی به خداوند نسبت داده می شود، اوصاف اخلاقی است. از یکسو، بر اساس این باور که ریشه در ارسطو دارد، برخی معتقدند؛ چون خداوند، ویژگی هایی مانند میل و نفس ندارد؛ بنابراین، فاقد صفات اخلاقی است. اما از سویی دیگر در آثار برخی اندیشمندان از جمله ملاصدرا، بر ارتباط تکوینی اخلاقیات انسان با اوصاف اخلاقی خداوند تاکید شده و خداوند را واجد اوصاف اخلاقی معرفی نموده است. همچنین در متون دینی نیز خداوند، بیشتر با اوصاف اخلاقی مورد خطاب واقع می شود. این نوشتار با روش توصیفی-تحلیلی تبیین می نماید که ملاصدرا تحت تاثیر مکاتب فلسفی، عرفانی و کلامی قبل از خود، به ویژه مکتب فلسفی اصفهان و با بهره گیری از نبوغ فکری و ابتکارات فلسفی خویش، با ارائه نظریه اشتراک معنوی و تشکیک وجودی، مشکل معناشناختی اوصاف الهی و تحلیل معرفتی این اوصاف را با جمع دیدگاه های تشبیه و تنزیه، توجیه نمود. وی در بحث وجود شناختی اوصاف اخلاقی نیز با پیش فرضی ذات گرایانه، اسناد اوصاف اخلاقی به خداوند را امکان پذیر دانسته و این دسته از اوصاف الهی را، از سنخ اوصاف متافیزیکی و معقولات ثانیه فلسفی معرفی می نماید. **واژگان کلیدی:** ملاصدرا، اوصاف اخلاقی خداوند، متافیزیکی، اعتباری، نظریه امر الهی، قانون طبیعی، ذات گرای.